№ 62 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 5 1890 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 5 № 62

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւններ ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բնութեան պատահարների դէմ. Ռոսսիի ներկայացումները. Նամակ Շուշուց. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թիւրքիայի հայերը և իրանց դրացիները. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գաւառական հերոսներ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՀԱՐՆԵՐԻ ԴԷՄ

Մայիսի 31-ին,—խօսելով բանաստեղծների լեզուով,—բնութիւնը բարկացել էր Թիֆլիսի վրա: ժամը 3-ին յորդառատ անձրևի հետ միասին ընկաւ մի այնպիսի կարկուտ տեղալ, որի նմանը տասն տարիներից ի վեր Թիֆլիսեցին չէ յիշում: Ընկոյզից աւելի մեծ կարկուտը միացած կատաղի քամու հետ, քառորդ ժամվայ ընթացքում՝ սարսափ գցելով ժողովրդի վրա՝ ահագին վնասներ տուեց,—տերևաթափ անելով ծառերը, և կոտրելով տների պատուհանների ապակիները....

Մինչդեռ քաղաքի հարուստ թաղերում՝ բաղդաւոր բնակիչները հետաքրքրութեամբ նայում էին թէ ինչպէս կատաղի կարկուտը ջարդում է ապակիները միայն, նոյն քաղաքի աղքատ թաղերում՝ աղքատ բնակիչները սարսափահար և ճարահատված Աստուծուն աղօթում էին, [illegible]

[illegible]

Թչուառ է, [illegible] մեր գիւղացին! [illegible]—նա [illegible] է նրա հունձը, աշխատանքը,—նա յուսահատ միայն աղօթում է: Բնութիւնը՝ կարկուտը մի քանի րօպէում ոչնչացնում է նրա ապրուստը, նրա ամբողջ աշխատանքը, և նա կրկին ոչ մի հնար չունի ոչ դիմադրելու, ոչ մի որ և է կերպ իր վնասը ստանալու,—և իր այդ անպաշտպան դրութեան մէջ նա ուրիշ ելք չէ գտնում, բայց եթէ ծնկները ծեծել, սուրբի մօտ գնալ, և կամ տէրտէրին խնդրել, որ նա թափօր անի, իջեցնի նախախնամութեան ցասումը, համոզված լինելով որ բնութեան այդ բոլոր արհաւիրքները և իր բոլոր թշուառութիւնը իր մեղքերի փոխարէնն են, որ Աստուած հատուցանում է....

Թշուառութիւն, այո, սարսափելի թշուառութիւն է, երբ բնութեան արհաւիրքներից նեղ ընկած ժողովուրդը, զրկվելով շատ անգամ իր ապրուստից, իր աշխատանքի բոլոր պտուղներից, ոչ թէ միայն մի որ և է ելք չէ գտնում իր մեծ վընասների փոխարէնը մի բան ստանալու, այլ և հաստատ համոզված է, որ մտածել անգամ չէ կարելի այդպիսի դժբաղդութիւնների առաջն առնելու, որովհետև դա Աստուածային պատիժ է մարդկային մեղքերի դէմ....

Բաւական չէ ուրեմն բնութեան տուած ահագին վնասը, բաւական չէ, որ գիւղացին դրամով շատ անգամ քաղցած է մնում, ուրիշի ձեռքին է նայում, այլ և նա պիտի տանջվի այն անմխիթար գաղափարով, թէ այդ բոլորը նախախնամութեան պատիժ է, որի դէմ բողոքել չէ կարելի, թէ դա իր չառացած մեղքերի հատուցումն է, որը պէտք է կրել շլինքը ծռած:

Ուրեմն ինչ պէտք է անել, գուցէ կը հարցնէ յուսահատ ընթերցողը:—Հրաշքներ չը պէտք է գործել, կը պատասխանենք, այլ միայն հարկաւոր է օգտվել այն շատ պարզ միջոցներով, բնութեան հասցրած դժբաղդութիւններից ազատ մնալու համար, ինչ միջոցներով օգտվում են աւելի քաղաքակիրթ երկիրները և ժողովուրդները....

Մարդկային ձեռքը անկարող է հրաշքներ գործել և արգելել հեղեղները, հրդեհները և կարկուտը,—բայց մարդկային խելքը շատ հեշտութեամբ միջոցներ է գտել նրան ազատելու բնութեան տիրապետութիւնից: Եթէ մեր երկրում կարելի է հիմնել հ ա ս ա ր ա կ ա կ ա ն շ տ ե մ ա ր ա ն ն ե ր, սովի տարիներում ժողովրդին քաղցից ազատելու համար, եթէ մեր երկրում կարելի է հիմնել ա պ ա հ ո վ ա գ ր ա կ ա ն ը ն կ ե ր ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր քաղաքացու տունը հրդեհից ապահովելու համար, եթէ մեր երկրում կարելի է հիմնել նոյն իսկ մարդկանց կեանքը ապահովացնող ընկերութիւններ,—ինչու նոյն երկրում չէ կարելի հիմնել և կարկուտից ապահովող ընկերութիւններ, որոնք վաղուց արդէն գոյութիւն ունեն ուրիշ երկիրներում, և որոնք կարող կը լինէին ազատել երկրագործ ժողովրդին անսպասելի դժբաղդութիւններից և նոյն իսկ քաղցած մնալուց: Եթէ կարկուտից ապահովող ընկերութիւնների հիմնելը նորութիւն է մեր ժողովրդի համար,—դա նորութիւն չէ ուրիշ երկիրների համար, և անկասկած այդ նոր ձեռնարկութիւնն էլ հեշտութեամբ կիրագործվի և մեծ օգնութիւն կը հասցնի, ինչպէս հեշտութեամբ իրագործվել են ուրիշ, նոյն նպատակն ունեցող ապահովագրական ընկերութիւնները:

Մենք կանգ չենք առնի մանրամասնաբար այն կէտի վրա, թէ ինչպէս են կազմվում կարկուտից ապահովող ընկերութիւնները, ինչպէս են նրանք գործում, և կամ ուրիշ երկիրներում նրանք օգնութիւն են հասցնում ժողովրդին. մենք միայն մատնանիշ ենք անում այդ տեսակ ընկերութեան անհրաժեշտութեան վրա, իբրև մի այնպիսի միջոցի վրա, որով կարելի է ապահովել մեր երկրագործ յուսահատված ժողովուրդը այնպիսի արհաւիրքներից, որոնք նրա տնտեսական կեանքի մէջ անբուժելի վէրքեր են առաջացնում:

Ի դէպ.—միանգամայն համամիտ ենք «Новое Обозрѣніе» լրագրի այն կարծիքին, թէ կարկուտից ապահովող ընկերութեան հիմնելը կովկասում շատ հեշտ գործ է, և առանձին դժուարութիւններ չը կան, հարկաւոր է միայն որ տեղական ինտելիգենցիան գլուխ կանգնի, և ձգտի օգնութեան հասնել ժողովրդին: Միացնում ենք մեր ձայնը յարգելի լրագրի ձայնին, հրաւիրելով տեղական բ ո լ ո ր ա զ գ ե ր ի ինտելիգենցիային,—և ոչ թէ միայն վրաց ինտելիգենցիային, ինչպէս այդ անում է յիշեալ լրագիրը, (կարկուտը միակողմանի պուբլիցիստների նման ազգերի խտրութիւն չէ անում....) ձեռնարկել այդ կարևոր գործին, հիմնել կարկուտից ապահովող ընկերութիւններ, և այդպիսով գէթ մի փոքր օգնութիւն հասցնել մեր երկրագործ՝ անպաշտպան ժողովրդին:

Խ. Մ.

ՌՈՍՍԻԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

—

Հինգշաբթի, մայիսի 31-ին, հռչակաւոր Ռոսսի, կալուածական բանկի թատրոնում, ներկայացրեց Կազիմիր Դըլավինի «Լուդովիկ XI» ողբերգութիւնը: Լուդովիկ XI, որը Ֆրանսիայի միապետների շարքում բռնում է մի նշանաւոր տեղ իր անձնական դրական և բացասական յատկութիւններով, որը կոյր աստուածապաշտութեան հետ միաժամանակ միացնում էր անզուսպ բռնակալութիւն և նենգաւորութիւն, որը իր կեանքի ամենակրիտիկական րօպէներում չէր մոռանում իր հաշիւները և որը միշտ աչքի առաջ ունէր Ֆրանսիան զօրեղացնելու և մեծացնելու գաղափարը,—մի այդպիսի անձնաւորութիւն, ի հարկէ, պէտք է գրաւէր և էրնէստօ Ռոսսիի նման հռչակաւոր ողբերգուի ուշադրութիւնը՝ ցոյց տալու հասարակութեանը այդ բաղադրեալ և հակասութիւններից բաղկացած անձնաւորութեան հոգեկան նուրբ ելևէջները: Լուդովիկ XI—Ռոսսի ներկայանում է հասարակութեանը, որպէս ֆիզիկապէս քայքայված և կաթուածահար մի անձն, որը, սակայն պահպանել է իր հոգեկան և խելքի ամբողջ կարողութիւնը, կարծես իր անձնաւորութեամբ հերքել ուզենար լատինական այն առածը թէ՝ կարող է և հիւանդ մարմնի մէջ լինել առողջ խելք: Այդ տարօրինակ անձնաւորութիւնը, որը անխիղճ կերպով աջ ու ձախ սպանել է տալիս իր մերձաւորներին, ինքն սաստիկ վախենում է մահից: Դուքս Նէմուրի որդին, որի հօրը սպանել է տուել Լուդովիկ, կամենալով վրէժխնդիր լինել Լուդովիկից, գալիս է Բուրգունդեան դքսի դեսպանի անունով Լուդովիկի մօտ և աշխատում է պալատի մէջ ճանկը գցել Լուդովիկին: Պէտք էր տեսնել այդ տեսարանը և զարմանալ, թէ ինչպէս մի անխիղճ դեսպոտ կարող է այդքան երկչոտ լինել: Դուքս Նէմուրի որդին սուրը մերկացրած կանգնած է Լուդովիկի գլխին և կամենում է վրէժխնդիր լինել իր հօր մահուան համար: Լուդովիկ, որպէս մի թուլասիրտ, երկչոտ՝ աղաչում, պաղատում է, քիչ է մընում ոտներն է ընկնում, և ապա երեսի վրա է ընկնում, ոտները թափ տալով սպասելով իր վախճանին: Վերոյիշեալի նման րօպէներ շատ կան Դըլավինի այդ ողբերգութեան մէջ, որի մելօդրամատիկան տեղերը լաւ նիւթ են՝ մատա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

II.

Բարեհոգին

Նա թողնում [illegible]

[illegible]

հագել էր եւրոպական զգեստ, դրել էր շլեապա և այն ժամանակվայ զարդարանքից դեռ մնում էր մի զոյգ կօշիկ, որ նա հագնում էր արտակարգ դէպքերում: Նա գիտէր, թէ ով էր Ստեփաննոս Նազարեանց. պատմում էր, թէ մի անգամ տեսել էր նրան մի վաճառականի տանը. բայց որքան ափսոսում էր, որ նրա հետ չէ խօսացել, որովհետև երբ Նազարեանց իր բարեկամների շրջանում զրոյց անելիս է եղել, ինքը, Գէորգը, թղթախաղով է եղել զբաղված: Բայց, հաւատացնում էր, որ ինքը շատ էր հաւանում Նազարեանցին. Նա լուսաւորված, ճշմարիտ լաւ մարդ է եղել. ափսոս.... այժմ այդպիսի մարդիկ չը կան. եթէ լինէին, հիմա մեր ժողովրդի աչքը բաց կը լինէր, իր չարն ու բարին կը ճանաչէր:

—Ես էլ Նազարեանցի ասածն եմ կրկնում ամեն օր, ասում էր նա երիտասարդներին.—ասում եմ, որ կեղծաւորութիւն չանեն, ճշմարտախօս լինեն: Ես այնքան խրատում եմ այս մարդկանց, բայց դուք ոչինչ չէք անում, չէք օգնում, այլ պարապ ման էք գալիս, քէֆեր էք անում, վատ օրինակ դառնում մարդկանց համար:

—Իսկ դո՞ւ, դու պարապ չես, դու վատ օրինակ չես դառնում, հարցնում էին նրան:

—Իմ բանն ուրիշ է. ես հալված, մաշված մի մարդ եմ: Ես ինձ փչացրել եմ ջահիլութեան ժամանակ. ես էլ փողեր եմ փչացրել, քէֆեր եմ արել, այնպիսի քէֆեր, որ դուք չէք տեսել: Ուշ է խելքս գլուխս հաւաքվել, և հիմա ես ասում եմ ձեզ, խրատում եմ, ինձանից օրինակ վերցրէք, այդպէս մէկ անի: Իմ խօսքերը փորձի խօսքեր են, ես փորձված եմ: Բայց ինքս, ճշմարիտ է, մի բանի պէտքական չեմ: Ի՞նչ անեմ. տեսնելով ժամանակս, տեսնելով մեր մարդկանց, ես կորցրել եմ հաւատս. ոչ ոքին չեմ հաւատում և այդ պատճառով գլուխս հեռու եմ պահում, չեմ խառնվում նրանց գործերում: Իմն էլ այս լեզուն է, այս փորձը. ես էլ այսպէս եմ կարող օգուտ տալ:

***

Մի օր գաւառական խուլ անկիւնում լոյս ընկաւ մի հայ երիտասարդ անտառապետի պաշտօնական զգեստում: Նրա այդտեղ գալը մի ամբողջ պատմութիւն էր, մի անցք էր գաւառական անկիւնի համար: Համակրելի դէմքով մի երիտասարդ, որ հէնց առաջին օրից սկսեց ծանօթանալ մարդկանց հետ, նա խօսակցութեան առարկայ դառաւ, ուշադրութիւն գրաւեց: Խօսում էր քաղցր, միշտ ժպտալով և միշտ իր փոքրիկ, սև միրուքը շոյելով. Նրա թուխ աչքերը համեստ և բարի մարդու վկայութիւն էին տալիս: Եւ ամեն մէկը հաճութեամբ խօսք էր սկսում նրա հետ, լսում էր նրան հիացած, մխիթարվում էր նրա քաղաքավարութիւնը, նրա խելօքութիւնը տեսնելով: Արհեստաւոր, սորին դասակարգը հեռուից էր զմայլվում նրան տեսնելով. այդ ծանրաբարոյ, լուրջ մարդը այդ դասակարգի պարծանքը դառաւ մի քանի օրում: Երիտասարդը կոչվում էր Քաթանեան. Նա ուղարկված էր տեղային անտառապետի պաշտօնը կատարելու մինչև նրա արձակուրդի վերջը:

Երիտասարդի ծանօթներից նշանաւորը դարձաւ Գէորգը: Սա ման էր գալիս, նրան էր որոնում և հէնց որ տեսնում էր նրան, իր հետ խօսել էր խնդրում: Քաթանեան յօժարութեամբ կատարում էր նրա խնդիրքը, խօսում էր և իմանում, որ Գէորգը իսկ որ ծարաւ է գիտուն և խելօք մարդկանց ասածներին: Նա տեսնում էր, որ Գէորգն է միակ մարդը, որ այնպիսի սիրով և հետաքրքրութեամբ է լսում իր ասածները ընդհանուր չահերի, հասարակական գործերի մասին. այն ինչ ուրիշները աւելի ախորժակով էին լսում նրա պատմութիւնները մայրաքաղաքների մանր անցքերի մասին: Նա ուրախ էր, որ գոնէ կայ Գէորգը, ապահով էր, որ գոնէ նրա միջոցով կը կարողանայ տարածել իր մէջ յղացած միտքը: Նրա տենչանքն էր, որ գաւառական այդ խուլ անկիւնում հիմնվի մի օրիորդական դպրոց, որ գիտութիւն, ուսում տարածէր խաւար անկիւններում: Այդ միտքը նրան ոգևորում էր, նրա սիրտը լցնում էր անհամբերութեամբ, նա աշխատում էր, որ գոնէ մինչև այդտեղից հեռանալը գլուխ բերէ այդ գործը: Բայց, ինչպէս անփորձ երիտասարդ, նա չը գիտէր թէ ինչպէս սկսէ, որ ժողովրդին

կարարում հուշակաւոր Բոսսիին ցոյց տալու իր խաղի բոլոր նրբութիւնները:

Չը նայելով որ ներկայացումները իտալական լեզուով են կատարվում, բայց հասարակութիւնը այնպիսի լարված ուշադրութեամբ հետեւում է Բոսսիի խաղին, որ ճանճի բզզոցն անգամ լսելի կը լինի: Բոսսիի խաղից յետոյ մարդս մի տեսակ յոգնածութիւն է զգում: Իմ ծանօթներից մէկն ինձ ասում էր թէ դեռ բաղդաւորութիւն է, որ Բոսսի իտալերէն է խօսում և մենք դեռ չատ բան չենք հասկանում. Ինչ կը լինէր մեր դրութիւնը, եթէ նա մեզ համար հասկանալի լեզուով խօսէր և մենք հասկանայինք նրա խաղի բոլոր նրբութիւնները...

Թատրօնը, ինչպէս միշտ, կատարելապէս լի էր, և հասարակութիւնը անվերջ ծափահարութիւններով վարձատրում էր Բոսսիին:

***

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Մայիսի 29-ին

Անցեալ օրը գիշերով այստեղ մի հայ աղջիկ փախել էր մի Թուրքի հետ՝ նրա տունը, բայց միւս օրը աղջիկը յետ է բերվել իր հօր տունը: Գաւառապետին և տեղիս առաջնորդին աղջիկը յայտնել է, որ ոչ թէ իրան փախցրել են, այլ ինքն իր կամքով է փախել Թուրքի տունը:

Ամսիս 27-ին մի չուչեցի հայ երեկոյեան գընում է եղել Շուշուց 7 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող աւանը, որ կրում է Խանքենդ անունը: Ճանապարհին անյայտ չարագործները մ ո ր թ ո ւ մ են խեղճին և կողոպտում ինչ որ լինում է նրա մօտ:

Յայտնի է, որ մեր ազգաբնակութիւնը անկարող եղաւ բոլորովին ոչնչացնել մորեխը,—որ երեւացել էր Կուրի և Արաքսի մէջտեղ գտնվող տարածութեան վրա,—և մնացած մորեխը սկսեց թռչել: Արդէն կենդանի մնացածները գալիս են դէպի մեր կողմերը և, ինչպէս ասում են, հասել են մինչև Աղդամ: Այն կողմերի գիւղացիք շտապում են հնձել գարին, որը արդէն հասունացել է: Ուրեմն մեր ազգաբնակութիւնը այս տարի էլ պիտի տառապի չքաւորութեան մէջ...

Խնդրեմ տպագրել հետևեալ նկատողութիւնը: «Մշակում» յայտարարվում է, որ «Կենտրօնական» գրավաճառանոցում ծախվում են պ. Վրոյրի լուսանկարները և նշանակված են գները: Բայց յայտնի չէ, թէ օտար քաղաքացին որքան ճանապարհածախք պէտք է վճարէ ամեն մի լուսանկարի համար: Լաւ կը լինէր, եթէ այդ մասին էլ յայտարարվէր:

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, յունիս 4-ին

Հանգուցեալ Րաֆֆիի ձեռագիրներից «Խէվլիկ» անունով վէպը բաղկացած է 292 երեսից. Ինքը Րաֆֆին 1868 Թւին տուել էր արտագրելու Թաւրիզեցի Միրզա Կարապետին, որը նոյն ժամանակ գտնվում էր Սալմաստում ուսուցչութեան պաշտօնով: «Խէվլիկի» մաքուր արտագրածը յետ է ստացվել, այն ինչ իսկական սևագրութիւնը մոռացմամբ մնացել է Միրզա Կարապետի մօտ, որից անցել է և այժմ գտնվում է Թաւրիզեցի Յակոբ Ղազարեանի ձեռքում:

Մեզ իմացնում են, որ Յակոբ Ղազարեանի որդին մտադիր է այդ վէպը տպագրել տալու. մենք յետ պահանջեցինք, բայց նա չը վերադարձրեց:

Մեր այդ յայտարարութեամբ արգելում ենք վերոյիշեալ վէպի տպագրութիւնը. իսկ եթէ պարոնը չը կատարէ մեր կամքը, և առանց մեր թոյլտւութեան տպագրել տայ, այն ժամանակ պիտի դիմենք դատարանը, ենթարկելով նրան պատասխանատւութեան այն ոճրագործութեան օրէնքով, ուր որ տպագրված կը լինի:

Խնամակալներ Րաֆֆիի որբերի՝ Ա. Մէլիք-Ազարեանց, այրի Աննա Մէլիք-Յակոբեանց.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ստացանք Ստեփաննոս Պալասանեանի «Պատմութիւն հայոց, սկզբից մինչև մեր օրերը» վերնագրով գիրքը, որ տպագրեց «Հայերէն գրքերի հրատարակութեան» Թիֆլիսի ընկերութիւնը: Այդ գրքի մասին մի այլ անգամ կը խօսենք: Գիրքը տպված է Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում:

—

Նորերումս, ինչպէս մեզ գրում են, մի սարսափելի եղեռնագործութիւն է պատահել ՆՈՒԽՈՒ գաւառում գտնվող մի հայաբնակ գիւղում: Այդ գիւղի մի բնակիչ իր երկու տարեկան երեխային տանում է գետի ափը, խեղդում է այնտեղ ու գցում է գետի մէջ: Ջրաղացպանները նկատելով երեխային ջրի մէջ, բռնում և բերում են գիւղը արդէն դիակ դարձած մանուկին: Կարծում են որ այդ եղեռնագործութեան պատճառը հետևեալն է. մարդու կինը մեռած լինելով, նա ցանկացել է նորից պսակվել հարևան գիւղի մի կնոջ հետ, բայց սա համաձայնվելիս չէ եղել ամուսնանալ երեխայի պատճառով. որպէս զի ստանայ իր սիրած կնոջ համաձայնութիւնը՝ հայրը զոհում է իր առաջին կնոջից մնացած երեխային:

—

ԲԱԼԱԽԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ այդտեղ աւազակութիւնների դէպքերին չափ ու սահման չը կայ: Ոստիկանութիւնը անզօր է հանդիսանում այդ չարիքներին առաջն առնելու, իսկ գործարանատէրերը անտարբերութեամբ են վերաբերվում դէպի ամեն բան, որ կապ չունի իրանց անձնական շահի հետ:

—

Անցեալ շաբաթվայ ընթացքում երկու անգամ կարկուտ էր եկել ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ և նրա շրջականերում: Կարկուտը բաւական խոշոր լինելով (մօտաւորապէս տխիլի չափ) և չատ առատ, բաւական վնաս տուեց մեր քաղաքի այգիներին: Քաղաքի տներից շատերի պատուհանները ջարդվեցան այդ կարկուտից: Այժմ թէ ապակիները և թէ մրգերն ու բանջարեղէնները՝ չատ կը թանգանան Թիֆլիսում:

—

Յունիսի 4-ին ԹԻՖԼԻՍԻ Սէմէյնի-Սադ ասված այգիում մեր քաղաքի վաճառականները ընկերական ճաշկերոյթ տուեցին Գրիգոր Արծրունուն: Ճաշի կարգադրիչներն էին պ.պ. Մէլիք-Այվազեանց, Գուլազեանց, և Սարգսեանց: Ճաշկերոյթի ժամանակ թամադա ընտրվեց պ. Վահրամ Մութաֆեանց: Բազմաթիւ կենացներ առաջարկվեցան և մի քանի ուղերձներ կարդացվեցան. կարդացողներն էին Մէլիք-Այվազեանց, Աբէլ Ապրէսեանց, Փանեանց, Գուլազեանց, և Վրոյր: Այդ ուղերձներին Գրիգոր Արծրունի պատասխանեց մի ճառով «Վաճառականութեան նշանակութեան մասին»: Այնուհետև «Դասակարգային համերաշխութեան մասին» խօսեց Յակոբ Տիգրանեան: Ճաշը չատ կենդանի և ուրախ անցաւ. Ժողովրդական երգիչ Ջիվանի երգում էր ճաշի ժամանակ իր երգիծաբանական երգերը: Ճաշի վերջը վաճառականները ներկայացրին Գր. Արծրունուն մի գեղեցիկ և թանգագին ընծայ, այն է՝ մի ոսկեջրած արծաթեայ մատուցարանի վրա դրված հինգ բաժակներ և մի աղաման, բոլորն էլ նոյնպէս արծաթեայ, ոսկեջրած: Ճաշից յետոյ հիւրերը այգիում նստած, երկար ժամանակ լսում էին տեղական երաժշտութիւնը, թէյ վայելելով:

—

Ստացանք ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ տպված հինգ հատ ժողովրդական ընթերցանութեան համար հայերէն գրքոյկներ. 1) «Սարկաւագ», 2) Հաջի-Դիմիտր ու Ստեփան Կարաջա», 3) «Ազրայիլ», 4) «Բերլինի պաշարումը, և 5) «Շամիլի դատաստանը»: Գրքոյկները չատ լաւ են տպված, նրանց բովանդակութիւնն էլ չատ հետաքրքիր է, մանաւանդ մեր յիշած առաջին և երկրորդ գրքոյկները: Գրքոյկների գինն է՝ 2 կոպէկ, 3 կոպէկ, և 5 կոպէկ:

—

Այսօր, երեքշաբթի, Էրնէստօ Բոսսի կը ներկայացնի Թիֆլիսի կալուածական բանկի թատրոնում «Ոճրագործի ընտանիքը», դրամա 5 գործողութեամբ, հեղինակութիւն Ջիակոմէտիի: Կորադօի դերը կը խաղայ ինքն Բոսսի: Այնուհետև հինգշաբթի, յունիսի 7-ին, կը ներկայացվի «Րոմէօ և Ջիւլիէտա» դրամա 5 գործ. հեղ. Շէկսպիրի, որի մէջ Բոսսի կը խաղայ Րոմէօի դերը, իսկ Ջուլիէտայի դերը՝ տիկին Պիէրի: Վերջապէս շաբաթ, յունիսի 9-ին կը ներկայացնի «Նէրոն» ողբերգութիւն, 5. գործ., հեղ. Ժանրի: Սկիզբը 8 ժամին երեկոյեան: Լիբրէտօները, ֆրանսիական, ռուսաց և իտալական լեզուներով, ծախվում են թատրօնի կասսայում:

—

Մայիսի 6-ի տօնի առիթով Դորպատի երկու հայ ուսանողներ Փ. Տէր-Մովսէսեանց և Լ. Յովհանջանեանց, մի շնորհաւորական նամակ են ուղարկել մեր խմբագրութեանը Գրիգոր Արծրունու անունով:

—

Տաշկենտում, ինչպէս երևում է այսօրվայ հեռագիրներից, արդէն խ օ լ ե ր ա յ ի մի քանի դէպքեր են եղել:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրների մէջ կարդում ենք. «Բժշկական դեպարտամենտի կարգադրութեան համաձայն, ներքին գործերի մինիստրութիւնը առաջարկել է բոլոր քաղաքային վարչութիւններին անյապաղ քաղաքները սանիտարական մասերի բաժանել և իւրաքանչիւր սանիտարական մասում սանիտարական յանձնաժողովից մի անդամ նշանակել ու ստիպել տանտէրերին երկու շաբաթվայ միջոցում մաքրել բոլոր բակերը, աղբանոցները և կեղտակալ հորերը: Այն դատարկ տեղերը, որոնց տէրերը յայտնի չեն, կամ բացակայ են, պիտի մաքրվեն քաղաքային վարչութեան հաշւով. սանիտարական յանձնաժողովի արձանագրութիւնները պէտք է քննվեն հաշտարար դատաւորների մօտ երեք օրվայ մէջ: Սանիտարական յանձնաժողովի անդամները և բժիշկները առանձին նշան պէտք է կրեն իրանց վրա, որի վրա գրված պէտք է լինի «սանիտարական յանձնաժողովի անդամ» բառերը, քաղաքի անունը և քաղաքի մասը»:

—

Ահա մի քանի մանրամասնութիւններ, որ հաղորդում են լրագիրները արեգակի խաւարման մասին, որը պէտք է լինի այսօր, երեքշաբթի, յունիսի 5-ին: Խաւարումը տեսանելի կը լինի ամբողջ Եւրոպայում, Աֆրիկայի հիւսիսային կիսում և ամբողջ Ասիայում: Կենտրօնական խաւարման գիծը կանցնի հիւսիսային Աֆրիկայի, Միջերկրական ծովի (Կանդիա կղզու մօտով), Փոքր Ասիայի հարաւային մասի (Հալեպ և Դիարբէքիր քաղաքների մօտով), Պարսկաստանի հիւսիսային կէսի (Թավրիզի և Թէհրանի մօտ), Աւղանիստանի, Հնդկաստանի հիւսիսի, Տիբէտի և Սիամի վրայով, ուր և կը վերջանայ կենտրօնական խաւարման գիծը: Ուրեմն Անդրկովկասը վերոյիշեալ գծից մօտ 200 վերստ հեռաւորութիւն կունենայ, և արեգակի $3/4$ մասը կը ծածկվի լուսնի ստուերով. իսկ հիւսիսային Կովկասում և եւրոպական Ռուսաստանում արեգակի խաւարման մեծութիւնը աւելի փոքր կը լինի: Թիֆլիսում խաւարման ամենամեծ լայնութիւնը նկատելի կը լինի ցերեկվայ մօտ 12 ժամին:

—

«Արարատի» վերջին համարում տպագրված է հետևեալ ծանուցում. «Ըստ Բարձու հրամանի Վեհափառ Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց պատուիրի ամենից ուսուցչաց և ուսուցչուհեաց եկեղեցական—ծխական ուսումնարանաց Հայոց, զի որք ընդ խնդրագրութեանց իւրեանց յանուն Վեհափառ Հայրապետի չեն մատուցեալ զվկայականս ուսման իւրեանց յանցելում ամի և կամ ստացեալ են յետս, ի դէպս կարևորութեան

հասկացնել տայ, թէ ինչ օգուտ ունի հասարակութիւնը օրիորդաց դպրոցից: Գէորգն էր ամենից յարմար մարդը, և երիտասարդը մի քանի անգամ նրան իր մօտ հրաւիրեց. բայց Գէորգն ասեց, թէ ուրախութեամբ կը խօսէ նրա հետ միայն հրապարակում, իսկ հրապարակից դուրս ուրիշ տեղ գնալու սովորութիւն չունի:

Մի օր նրանք նստեցին մի խանութի առջև:

—Ախր գիտուն մարդ ես, պ. Քաթմանեան, խելք, շնորք սովորած ես, պատմիր, խօսիր, որ լսենք և մեր ծարաւ խելքն էլ մի բան սովորէ, ասեց Գէորգը:—Մենք, հօ գիտես, այստեղ տաւարի պէս ենք ապրում:

—Ինչից սկսեմ, պ. Գէորգ, չը գիտեմ թէ ինչն է քեզ հետաքրքրում:

—Հէնց ինչից որ ուզում ես, սկսիր, ես կը լըսեմ: Օրինակ, խօսիր այս ժողովրդի չքաւորութեան մասին:

—Մի՞թէ այստեղ չքաւորութիւնը այնքան տարածված է. ես չեմ տեսնում, ընդհակառակն, կարծում եմ, որ այստեղի ժողովուրդը աղքատ է, սակաւապետ:

—Աղքատ է, ճշմարիտ, բայց կը հարստանայ, եթէ խելք ունենայ: Աղքատ է ժողովուրդը, բայց աղքատ է իր չքաւորութիւնից:

—Այդ վատ է, ի հարկէ: Գիտես ինչ կայ, պ. Գէորգ. մի ժողովուրդ եթէ ագէտ է, խաւար է և այդպէս չարունակ մնում է, նա չէ կարող հասկանալ, թէ որն է լաւ ապրուստը: Նա միայն է հասկանում, որ լաւ ապրել նշանակում է չատ ուտել և չատ խմել. Նա չը գիտէ, որ իրան բաղդաւորացնելու համար կան ուրիշ չատ բաներ, որոնք ուտելուց և խմելուց չատ և չատ գեղեցիկ են: Այդ բանը ժողովրդին կը հասկացնէ գիտութիւնը: Ժողովրդի աչքի առաջ լոյս չը կայ, որ նա տեսնէ լաւը, հրապուրվի, հասկանայ թէ ինչն է իրան հարկաւոր: Գիտութիւնը լոյս է տալիս, մարդուն փոխում է:

Գէորգը մի երջանիկ ժպիտով կրկնեց. «հա, գիտութիւնը»...

—Դուք միայն այստեղի ժողովրդի մասին չը խօսէք. նայեցէք, տեսէք ձեզանից մօտիկ երկիրների և քաղաքների ժողովուրդները: Ամեն տեղ է տարածված այս խաւարը, այս հասկացողութիւնը. ամեն տեղ մարդը արիւն-քրտինքի մէջ մտած՝ աշխատում է ուտելու և միայն ուտելու համար: Ուտում է, փչացնում անհաշիւ, յետոյ աշխատում է եռանդով, տաք-տաք, էլի ուտում է փչացնում: Այս է օրէնքը. բոլորի աչքի առաջ միայն այդ ուտելն է, բոլորին միայն բերանի համն է տանջում: Հէնց այդ է պատճառը, որ այսքան ետ մնացած ենք, այսքան խեղճ, ողորմելի...:

Գէորգը չը թողեց որ նա շարունակէ, խօսքը ընդհատեց մի ուրախ բացականչութեամբ և ասեց.

—Օրհնուիս դու, պ. Քաթմանեան, երանի այն ծնողին, որ քեզպէս որդի կունենայ: Բոլորովին ճշմարիտ է, դու այստեղից ես խօսում (Գէորգը մատով խփեց իր կրծքին): Սիրտս ուրախացաւ, մխիթարվեց: Ես էլ հէնց այդ մի և նոյնն եմ ասում, իմ խօսքն էլ հէնց այդ է: Բայց այս մարդկանց գլուխը քար է, ոչինչ չեն հասկանում, թէկուզ ճաքվիր: Աստուած վկայ, ես չատ անգամ եմ ասում, որ երանի թէ մի հազար տարի սրանից յետոյ ես ծնվէի: Ճշմարիտ, սիրտս այդ է ուզում. այն ժամանակ ուրիշ աշխարհ կը լինէր, ուրիշ լաւ բաներ կը տեսնէինք: Ի՞նչ կը լինէր եթէ այն ժամանակ աչքերս բանայինք և տեսնէինք աշխարհը: Երանի մեզանից յետոյ աշխարհ եկողներին:

—Այդ, ի հարկէ, այդպէս է, պատասխանեց Քաթմանեան, աւելի ևս սիրտ առնելով իր խօսակցի ոգևորութիւնից.—մեզանից ամեն մէկն է այդ ասում: Բայց դա լոկ ցանկութիւն է. դա մի այնպիսի անհնարին ցանկութիւն է, ինչպէս, օրինակ, եթէ դու ցանկանաս որ հազար տարի ապրես: Ես ուրախ եմ որ դու այդ ցանկութիւնն ունես, կը նշանակէ որ այժմեան դրութիւնը քեզ բաւականութիւն չէ տալիս, կը նշանակէ որ դու լաւ ես գնահատում այն ահագին գործը, որ մարդկութիւնը պիտի կատարէ հազար տարվայ ընթացքում: Բայց ցանկութիւն յայտնելը և լռելը բաւական չէ: Մենք ծնվել ենք, այս աշխարհումն ենք, այսուհետև յետ գնալ, լաւ ժամանակի սպասել չենք կարող: Մի բան մեզ առաջ է գցել, մղում է դէպի առաջ և առաջ: Կանգնել չենք կարող, պիտի գնանք, վազենք, չը պիտի յապաղենք, թուլանանք: Եթէ այդպէս չանենք, հազար տարուց յետոյ աշխարհս էլի նոյնը կը մնայ: Դու հազար տարի ես ասում. ես այդքան հեռու գնալ չեմ ուզում. ես անհամբեր սպասում եմ թէ ինչ կը տեսնեմ մի յիսուն տարուց յետոյ. և համոզված եմ որ եթէ չը քնենք, յիսուն տարուց յետոյ էլ մեծ գործ կը տեսնենք, կը մխիթարվենք: Այսօր մի բան անենք, որ վաղը այսօրվայ արածով ուրախանանք: Մենք այնքան պիտի տաք-տաք կըպչենք մի գործին, այնքան պիտի սիրենք գործը, որ ամեն ինչ պիտի մոռանանք, պիտի անհամբեր օրեր համրենք, որ տեսնենք թէ մեր ձեռքով տընկածը ինչպէս է բռնում, ծլում, զարգանում: Մի րոպէ էլ չը պիտի կանգնենք. մեր այս անգործ, տխուր օրերից պիտի փախչենք, զզվենք, հոգով և մարմնով դէպի առաջ վազենք...

—Սպասիր, սպասիր, պ. Քաթմանեան...

Այդ խօսքերով ընդհատելով երիտասարդի խօսքը, Գէորգը ծանր կերպով տեղից շարժվեց, ձեռքը ուժգին թափ տուեց, ցոյց տալով որ ինքը խօսէ, թունդ պիտի խօսէ:

—Սպասիր, կանգնիր: Ես հասկանում եմ ձեր միտքը, պ.պ. գիտնականներ: Այդքան խօսքերը իզուր ասացիր. դուք մի բառ ունէք ստեղծած, այդ բառը ասէիր, խկոյն կը հասկանայի թէ ինչ ես ասում: Այդ բառը գիտնականների ասած առաջադիմութիւնն է: Շատ վատ բառ է, ահա ինչ կասեմ ձեզ: Ես չեմ վիճում, գուցէ ուրիշ միտք էլ ունի, բայց ինչ միտք էլ ունենար, դուք այդպէս

այնոցիկ՝ գլխաւորացեալ պատճէնս Նորին պաշտօնին առ ինքեանս, իսկ գլխականման անշուշտ փութասցեն մատուցանել Նորին Սրբութեան ընդ ձեռն Թեմական Առաջնորդաց ց 1 յառաջագայ յուլիսի, նոյնպէս արասցեն և Նոքա, որք յայժմ հետէ ցանկասցեն ի ձեռս բերել զվկայութիւնս ուսուցչութեան յեկեղեցական—ծխական ուսումնարանս Հայոց»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԻՐԱՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ

—

4) Ալպանիացիներ (Առնաւուտ)։—Ասոնց մէկ չորրորդը կաթոլիկ քրիստոնեայներ են, մնացածը Սիւննի մահմէտական։ Եւրոպական Տաճկաստանի Շքօտրա Եանեա կուսակալութիւններին մէջ կը բնակին։ Ասոնք Բ. Դրան շատ հնազանդ ժողովուրդ մը չեն։ Իրենց ցեղապետներ առատ նուէրների շնորհով առ այժմ զիջած են առերեւոյթս հնազանդութիւն յայտնելու. բայց Գարատաղի հետ դրացիութենէ առաջ եկած թշնամութիւնը՝ փոխադարձ ասպատակութիւններ և մանաւանդ ալպանիական ապստամբ բնաւորութիւնն ու խոալցիներին այդ երկրի վրա ունեցած գաղտնի դիտումները միշտ տևական վտանգներ կը պահեն Թիւրքիայի համար, իր այդ կշտի վրա։

5. Քուձօ Վլահներ, Պուլկարներ, Սերպեր։—Ասոնք Մակեդոնիայի մէջ խառն կը բնակին Յոյների և Թիւրքերի հետ և ազգայնութեան բուռն մրցումներ կը մղեն իրար դէմ։ Այս նահանգի համար չինուած զանազան վիճակագրութիւններն ալ շատ հակասական են այդ պատճառով. իւրաքանչիւր ազգի կողմէն հանուած հաշիւները հակառակ ցեղերի թիւը չափազանց փոքր կը ներկայացունեն և փոխադարձաբէս։

5. Չերքեսներ։—Ասոնք կովկասի բնիկներն են որ 1864-ին Շամիլի նուաճումէն և իրենց լեռների ռուսական գրաւումէն ետք, 700,000-է աւելի թուով գաղթեցին Տաճկաստան. բայց իրենց կէսէն աւելին ոչնչացաւ սովէ, հիւանդութենէ և մանաւանդ գերեվաճառութենէ, որովհետև իրենց հիւրընկալ ձեռք երկնցնող Թիւրք կառավարութեան պաշտօնեայները այն առեն գանձեր դիզեցին գեղանի չերքեսուհիների անհամար աճուրդին։ Առջինէն ետք, երկրորդ և գրեթէ նոյնչափ մեծ գաղթականութիւն մ’ալ հոսեց դէպի Թիւրքիա. 1878-ի պատերազմէն ետք, 78,000 անձ ալ եկան։ Ասոնք գլխաւորապէս փոքր Ասիայի և Կիլիկիայի գաւառները զետեղուեցան, մանաւանդ Կիլիկիայի մէջ հայ տարրը նսեմացաւ կովկասէն եկող անթիւ մահմետական գաղթականների բազմութեանը առջև։ Այս ազգագրական երևոյթը չարունակական է Թիւրքիայի մէջ. ռուսական գաւառներէ անդադար մահմէտական հոսանք մը դէպի Թիւրքիայի հարաւային երկիրները կը թափի և Թիւրքիայէն ալ քրիստոնեայ տարրը դէպի Կովկաս կը դիմէ։ Իւրաքանչիւր տարի միջին հաշուով 7000 հոգի կը գաղթեն Անդրկովկասէն ի. Թիւրքիա և կուգան լուծուիլ Թիւրք ցեղին մէջ։ Չերքեսների գաղթականութիւնը ծնունդ տուած է այն բազմաթիւ աւազակախմբերի, որոնք Կ. Պոլսի բերանէն մինչև Մուշ տարածուած են։ Մեծ-Հայաստանի գաւառներին մէջ Չերքեսներն քիչւոր են, զի դոքա կը դժկամակին ռուս սահմանագլուխների մօտիկ տեղերն հաստատուիլ. առոնցմէ 800 հոգիի չափ միայն հաստատուած են Մուշի և Վանի կողմեր։ Չերքէս գիւղացին աշխատասէր է. Փոքր Ասիայի մէջ շատ տեղեր կարելի է հանդիպիլ անոնց գեղեցիկ գիւղերին որ հակապատկեր մը կը կազմեն շրջակայ Թիւրք գիւղերի աղտոտութեանը։

7. Լազեր։—Մահմէտականացած այս Վրացիներ Տրապիզոնի վիլայեթին մէջ կը բնակին և ամեն տարի կաւէրնան Պաթումէն եկող գաղթական Աջարա-ներով։ Նրբամիտ է լազը. Պարխարեան լերանց գահավէժ զառիվերներին վրա ճարպիկութեամբ կը յաջողի եգիպտացորեն մշակել և իր մատներով վշեայ ամենանուրբ գործուածներ կը շինէ. յանդուգն լուղորդ ալ է, բայց միանգամայն նենգաւոր մարդասպան մը և աւազակ մը։ Թէ Լազեր և թէ Չերքէսներ Սիւննի մահմէտական են։

8) Գնչու կամ Չինկեանէ ցեղը տարածուած է երկրին ամեն կողմերն։ Ասոնք թէև ունին իրենց յատուկ սովորութիւններ և նոյն իսկ շատեր ալ գաղտնի կրօնական պաշտամունքներ ունին, բայց յաճախ իրենց միջավայրին կրօնքը կը դաւանին։ Ասոնց մեծ մասը Կ. Պոլսի շրջակայներն Էտիրնէի և Մակեդոնիայի միջև կը գտնուին։ Կարին բնակող 300 տուն գնչուները, Ամասիա-Մարզուան-Եւդոկիայի կողմերն գտնվող 7000 Մաղագործները լուսաւորչական քրիստոնեայներ են. իսկ Վանի մէջ 400 Չինկեանէներ կան, որոնք մահմէտականների հետ կը հաշուին. բայց եթէ Վանի կամ ուրիշ տեղերի մահմէտական երևոյթ ունեցող Գնչուները աղտոտ, խեղճ, քրիստոնեաներին փողոց թափած կերակուրներով գոհացող և հաւցող թափառաշրջիկներ են, անդին Մարսուանցի լուսաւորչական Գնչուն բարեկեցիկ ժողովուրդ մը կը ներկայացունէ. ունի եզներ, ջորիներ, ձիեր, կը պահէ մեծ տուներ, ունի մաքրութեան սովորութիւններ և Երուսաղէմ ուխտի ալ կերթայ։

9) Արաբներ.—Մուսուլ, Պաղտատ, Հալէպ և Շամ նահանգներին մէջ կը բնակին, ինչպէս նաև բուն Արաբիայի (Հիճազ Եէմէն) և Աֆրիկեան Տրիպօլսի կիզուտ անապատները։ Իրենց լեզուն կը տիրապէտէ Տիգրանակերտէն և Հալէպէն դէպի հարաւ գտնուող բոլոր գաւառներին մէջ։ Մի մասը նստական են. բայց մեծագոյն մասը վրանաբնակ՝ որոնք իրապէս անկախ են և միշտ հոգեր կը պատճառեն Դրան. Մունթէֆիգ ցեղը Պաղտատի կողմը, Շամմառ՝ Հալէպի քովերը անդադար կռուի մէջ են Թիւրք զօրագունդերի հետ և անհաշտ թշնամի են Թիւրք կառավարութեան։ Նըստական մասը հարստահարեալ դիրք մ’ունի, մանաւանդ Աֆրիկեան Տրիպօլսի կողմերը, ուր գիւղացի Արաբը թէև մահմէտական, սակայն անապատի կրակցած աւազին մէջ կը թաղուի Թիւրք պաշտօնեային ձեռքով, մինչև որ վերջին լուման հարկահաւաքին տալով ազատուի աւազի մէջ եփուելէ։

10) Տիւրզիներ.—Ասոնք մահմէտականութիւն ցոյց կուտան առայժմ, բայց պատրաստ են ուրիշ կրօնքներ ալ ընդունիլ եթէ աւելի շահաւոր գտնեն. ունին իրենց համար գաղտնի կրօնք մը. կը բնակին Սիրիայի լեռները և ծովափունքը։ Երբեմն աւազակ, մարդասպան ժողովուրդ մը, սակայն Լիբանանի մէջ ընդ ջարդերէն ի վեր պատժուելով կակղացած և այժմ երկրագործ բնակիչներ դարձեր են։

11) Մարոնիները Լիբանան բռնած են և կը գտնուին նաև Սիրիայի ծովեզերեայ տեղերը։ 1860-էն ի վեր կէս-անկախ իշխանութիւն մը կը կազմեն։ Աշխատասիրութիւն և քաջութիւն իրենց բարեմասնութիւններն են։ Կրօնքնին քրիստոնէութիւն է։

12) Քօզաքներն Սինոպի կողմերը կը բնակին և Խրիմէն եկած Խազախ գաղթականութեան մնացորդներն են։

(Կը շարունակվի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Արևելքի» մէջ կարդում ենք. «Ուսումնական խորհուրդն ազգ. ուսուցչաց և դաստիարակներու ապագան ապահովելու նպատակաւ հանգստեան թոշակի մնտուկ մը հաստատելու համար խորհրդակցութիւններ կատարած է։ Կըսուի թէ այդ նպատակաւ խառն նիստ մը պիտի ընէ տնտեսական խորհրդոյ հետ»։

—Կ. Պոլսի «Փունջ» լրագիրը գրում է. «Բողոքական ազգայինք, որ մինչև ցարդ Բերայի մէջ յատուկ ժողովարան չունէին, վերջին օրերս որոշեր են ժողովարան մը կառուցանել՝ գետնին և շինութեան համար 6000 լիրա բաւական համարելով։ Ամերիկայի Պօրտ ընկերութիւնը խոստացեր է՝ յիշեալ գումարին 3500 լիրան յԱմերիկա հանգանակել, իսկ միւս մասը Թուրքիոյ մէջ հանգանակելու համար յանձնաժողով մը դրուեր է։ Այս ժողովարանին մէջ յոյն բողոքականք ալ պիտի կատարեն իրենց կրօնական արարողութիւնները, մինչև որ յատուկ ժողովարանի մը տէր լինին»։

—Գերմանական կառավարութիւնը մտադիր է պատերազմական նշանակութիւն ունեցող երկաթուղային մի քանի նոր գծեր կառուցանել։

—Հռոմից գրում են, որ Ումբերտօ թագաւորը ջերմ կողմնակից է ֆրանս-իտալական սերտ բարեկամութեան։

—Ինչպէս գրում են Լօնդօնից, Անգլիայում շատ էլ չեն համակրում Ֆրանսիայից դէպի Անգլիա ջրի տակով երկաթուղու գիծ անցկացնելու մտքին. այդ մտքի կողմնակից է համայնքների ժողովում փոքրամասնութիւնը և ի միջի այլոց Գլադստօն։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 յունիսի։ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի պրօկուրօրի օգնական Անֆիլօվ նշանակված է Օդէսայի նահանգական դատարանի նախագահ։—Հրատարակված է օրէնք, որ վերաբերում է գործարաններում բանող փոքրահասակների և կանանց աշխատանքի կանոնների փոփոխութիւններին, նոյնպէս և աշխատանքի կանոններն ու փոքրահասակներին ուսուցանելը արհեստագիտական հիմնարկութիւնների վրա տարածելուն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յունիսի։ Այսօր միջազգային բանտային ցուցահանդէսը տեսնելու համար հրաւիրված էին մամուլի ներկայացուցիչները։ Ցուցահանդէսի մասին մանրամասն տեղեկութիւն է տուել գլխաւոր կոմիսար Կօմօրսկի։ Ցուցահանդէսը բաժանված է երեք խմբի. միասին ապրող բանտարկեալների ձեռագործները,, ուղղիչ բաժնի փոքրահասակ յանցաւորների ձեռագործները և առանձին բանտարկվածների ձեռագործները։ Բոլոր համարների թիւը 10,000-ից աւելի է։ Ռուսաց մասը բաժանվում է 10 կարգի։—«Бирж. Вѣд.» լրագրի հատով ծախելը արգելված է։—Ս. Սինօդը որոշել է. եկեղեցական-ծխական դպրոցների աշակերտները պէտք է ներկայ լինեն հանգուցեալ կայսրի համար կատարվող հոգեհանգստին, որից յետոյ տեղի պիտի ունենան սովորական պարապմունքները։—Մշակված է նախագիծ հիմնելու օդերևոյթաբանական կայարաններ երկաթուղային աչքի ընկնող կայարաններում և նաւահանգիստներում։—«С. Петерб. Вѣдом.» լրագիրը հաղորդում է, որ մայրաքաղաքներից մէկում շուտով հիմնվելու է օսլայագործների մշտական մասնաժողով, իսկ Պետերբուրգում օրինակելի գործարան-դպրոց օսլայ և ուրիշ բաներ պատրաստելու համար։

ԱՍԽԱԲԱԴ, 2 յունիսի։ Այստեղ կը հրատարակվի նահանգական նոր պաշտօնական լրագիր, «Закаспійскій Край» վերնագրով, որը կունենայ ընդարձակ ոչ-պաշտօնական բաժին ևս։

ԲԵՐԼԻՆ, 2 յունիսի։ Պետական կանցլեր Կապրիվի կուղեկցի Վիլհէլմ կայսրին նրա ճանապարհորդութեան ժամանակ Ռուսաստանում։ Արդէն երկու ամիս սրանից առաջ որոշված է, որ Վիլհէլմ կայսրը տեսակցութիւն կունենայ աւստրիական կայսրի հետ Լիգնիցում։

ՎԻԷՆՆԱ, 2 յունիսի։ Զինուորական ծախսերի համար նոր գումարներ պահանջելը, որը տարուց տարի աւելանում է, դժգոհութեան է հանդիպում հասարակաց կարծիքի կողմից, մանաւանդ Ունգարիայում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 յունիսի։ Երէկ բանտային կօնգրէսի անդամները ներկայացան կօնգրէսի նախագահ Օլդենբուրգեան պրինցին և ներքին գործերի մինիստրին։ Միւս շաբաթ Ձմեռնային պալատում կօնգրէսի անդամների համար մեծ ճաշկերոյթ կը

չը պիտի կազմէիք այդ բառը։ Շատ վատ է թըվում մեզ։ Առաջադիմութիւն... առաջ և առաջ վազել։ Ո՞ւր վազել։ Առաջադիմութիւն ասելով դուք, գիտնականներդ, ուզում էք, որ այսքան մարդիկ կոտրվեն, ոչնչանան. դուք նրանց չէք խըղճում, դուք չէք մտածում, որ առաջ վազելով օր օրի ետևից անցնում է, մարդու կեանքն է կարճանում։ Անդադար առաջ վազեցնելով դուք պիտի մանուկին ծերացնէք, ծերին հողը կոխէք։ Այդպէս անկարելի է։ Աստուած մարդուս համար մի կեանք նշանակել է, սրծել. գրել է թէ ես, օրինակ, վաթսուն տարի պիտի ապրեմ. մի և նոյն ժամանակ ինձ խելք է տուել, որ այս աշխարհի բարիքը վայելեմ։ Իմ խելքս այնպէս է ասում, որ ես պիտի ուզեմ, որ այդքան տարիները շատ դանդաղ կերպով գնան, որ իսկի չը վերջանան։ Ախր ո՛վ կուզի որ մեռնի հեշտութեամբ։ Ուշխարն էլ, որ անլեզու ոչխար է, մորթելու ժամանակն էլ ոտները շարժում է, ուզում է դանակի տակից փախչել։ Կեանքը քաղցր է։ Ես հօ որ մի օրը մըթնացնում եմ, ասում եմ ինչ լաւ կը լինի թէ այդ օրը իմ հաշւին չը գրէ։

—Միթէ այդպիսի բաներ կարելի է ասել, պ. Գէորգ։

Այդ եղաւ Քաթանեանի պատասխանը. Նա Գէորգի այդ խօսքերի ժամանակ զգում էր իր ներսում մի ինչ որ ցրտութիւն, որ միանգամից թուլացրեց նրա ամբողջ կազմուածքը։ Նա հիասթափվեց, մի ակնթարթում յիշեց որ այդ մարդուն կարելի է բան հասկացնել, սկսելով այբուբենից. իսկ ինչպէս սկսես, որքան պիտի չարչարվես սկսելու և առաջ տանելու համար։ Նա զգաց իր վրա մի ինչ որ ձանձրութիւն։ Բայց Գէորգը շարունակեց իր խօսքը։

—Ես ճշմարիտն եմ ասում. դու այնքանն իմացի՛ր, որ ես մարդուց բան թագցնող չեմ. ինչ որ սրտումս է, նոյնը լեզուիս վրա է։ Հա՛, մէկ էլ այն, որ նոր տարի օրը գալիս են, շնորհաւորում. «շընորհաւո՛ր Նոր տարի»։ Տօ՛, աչքալուսանք ես բերել... աչքս լոյս, որ կեանքիցս մի տարի պակասել է։ Շատ յիմար սովորութիւն եմ համարում, երբեք չեմ ուրախանայ այդ տեսակ շնորհաւորութիւնից։ Շնորհաւոր Նոր տարի... և յետոյ կեղծաւորութիւն են անում։ Աստուած, ասում են, շատ տարիներ տայ։ Իրանք էլ գիտեն, որ Նոր տարի մտնելով մենք իսկի մի բան չենք աւելացնում, ուզում են որ սիրտ շահեն. էլ ծրտեղից, հասկացողը հասկանում է։ Եթէ լաւութիւն ուզող ես, սիրտ տուր, ասա Աստուած կարողութիւն տայ որ չը վախես, կամաց կամաց գնաս։ Ձեր առաջադիմութիւնն էլ այդպէս է։

Քաթանեանը լուռ էր։ Մտքերը խառնվում էին, տակն ու վրա դառնում. նա չը գիտէր թէ որտեղից սկսէ և չը գիտէր, թէ ինչպէս նստէ որ հանգիստ լինի։ Խանութպանը խանութի խորքում նստած էր, ձեռքը ծնօտին տուած նայում էր ծուլութեամբ և ժպտում էր։ Քաթանեան նրան էլ տեսաւ և աւելի ևս խառնվեց։

Այդ միջոցին նրանց մօտեցաւ Միրզա-Բարսեղը, մի ծերունի պաշտօնեայ, որի վրա փայլում էին բազմաթիւ պղնձի կոճակները։ Նա կանգնեց, երկու ձեռքով յենվեց իր գաւազանի վրա և ասեց ծիծաղելով.

—Ահա՛ ճարել էք, պարոն Քաթանով, խօսացրէք, տեսէք ինչ խելք է։

—Այո՛, մենք խօսում էինք, պատասխանեց Քաթանեան։

—Ես հեռուից նկատեցի, որ տաք խօսում էք։ Դա ծայրայեղ մարդ է, դա այնպիսի մտքեր է յայտնում, որ մնում ես զարմացած, չը գիտես թէ ինչ պատասխան տաս։ Եւ խօսելը դժուար է, մարդը Եւրոպա է գնացել, գիտէք, խելօք է։ Նա այստեղ չի սազում, նրա խօսքերը այս տեղացու ականջը չեն մտնի. արժէր որ նա մի մեծ քաղաքում լինէր, իր նմանների հետ։—Բայց ներողութիւն, ես ձեզ ընդհատեցի. շարունակեցէք, ես գնում եմ իմ գործիս, իմ խելքի բաներ չեն դրա ասածները։

Ասեց, սեղմեց Քաթանեանի ձեռքը և հեռացաւ։ Գէորգը կուշտ ծիծաղեց, ինչ որ անհասկանալի խօսքեր ասեց և քիչ լռելուց յետոյ շարունակեց։

—Ուրիշ տեղից բռնեցէք, ուրիշ բան ասեցէք, ուրիշ լաւ խօսքեր հնարեցէք, որ հասկանանք։ Ես ասեցի որ շուայլութեան դէմ մի բան անէք։ Ես հազար անգամ ասել եմ և ասում եմ, որ մենք մեր քրտինքը չենք գնահատում։ Մեր մսից ու արիւնից, մեր աչքի լոյսից քրտինք է գոյանում և այդ քրտինքով ենք կօպէկ աշխատում, բայց մոռանում ենք այդքան ցաւն ու կրակը։ Փողը, պ. Քաթանեան, մեր գլխի վրա չէ, մեզ չէ ծախում, բայց մենք հպատակվում ենք նրան։

—Ձեր ամբողջ գոյութիւնը կօպէկների պատմութիւն է, ասեց Քաթանեան քիչ գայրացած կծու ձայնով (նա հետզհետէ համբերութիւնը կորցնում էր)։—կօպէկը ձեզ միշտ տանջում է, չը գիտէք թէ ինչ անէք այդ կօպէկը։ Դուք կուզէիք որ մի ամբողջ աշխարհ առնէիք ձեր մի, երկու կօպէկով։

—Ճշմարիտ ես խօսում. այժմ ձեր գիտութիւնը լաւ լեզու բանեցրեց. շատ սիրուն ոճ էր այդ ասածդ. այ, ես կուզէի որ միշտ այդպիսի ոճերով խօսէիք։ Ճշմարիտ է, կօպէկը մեզ միշտ տանջում է, և դա մեզ պատիւ է բերում։ Մենք վաճառական ենք, պ. Քաթանեան. մեզանից ամեն մէկը կօպէկին հարիւր, հազար անգամ գլուխ է տուել. աշխատանք անելիս՝ կօպէկը մեր աչքին ահագին բան է երևում. բայց հիմա ոչինչ է դառել։ Դա մեր պատիժն է, այնքան դժուար ձեռք ենք բերում և այժմ այնպիսի հեշտութեամբ շպրտում ենք։

—Բայց գոնէ իմացէ՛ր, որ կօպէկով անհնարին է ապրել, մեր ժամանակի պահանջն այնքան մեծ է, որ կօպէկի հաշւով վարած կեանքը ձեր կեանքի պէս կը լինի։

(Կը շարունակվի)

տովի։—«Новости» լրագիրը հաղորդում է, որ արդիւնաբերական դպրոցների վերաբերեալ օրէնքի գործադրութեան ժամանակ, ամենամօտիկ հերթական հարցն է դարձած առաջիկայ ուսումնական տարվանից բանալ միջնակարգ տեխնիկական և արդիւնաբերական դպրոցներ Եկատերինօսլավում, Պետրօզավօդսկում, Կազանում, Զլատօուստում, և Կլինցիում՝ Չերնիգօվի նահանգում. այդ գործում մասնակցելու համար հրաւիրվելու են տեղական դասակարգերը և հասարակական հիմնարկութիւնները։ Արդիւնաբերական դպրոցներ հիմնելու հետ միասին աչքի առաջ ունեն չատ քաղաքներ, որոնց պրօգիմնազիաները և արհեստագիտական դպրոցները կը կերպարանափոխվեն ստորին կարգի տեխնիկական և արդիւնաբերական դպրոցների։—«Новое Врем.» լրագիրը հաղորդում է, որ Պէչկօվ Էլի երեք ամսվայ արձակուրդ է ստացել, որից նա կօգտվի Երուսաղէմ գնալու համար։

ՍԱՄԱՐԿԱՆԴ, 3 յունիսի։ «Окраина» լրագիրը հաղորդում է, որ Տաշկենտում եղել են խօլերայով հիւանդանալու մի քանի դէպքեր, և խօլերայի դէմ սկզբնական կռիւ մղելու համար որոշված է ծախսել 18,000 րուբլի։

ՊԱՐԻԶ, 3 յունիսի։ Կառավարութիւնը վճռեց պաշտօնապէս ճանաչել բրազիլիական հանրապետութեան ժամանակաւոր կառավարութիւնը։

ԿԱՆԷԱ, 3 յունիսի։ Քրիստոնեաներին սպանելու պատճառով, որ կատարվել է մի Թուրք մայօրի ձեռքով, Ապօկօրօնում տեղի ունեցաւ արիւնահեղ ընդհարում, գիւղացիները զինաւորվեցան, ջարդեցին զօրքը և իրանցից կազմեցին կամաւորների գունդ։ Այդ լուրերը կղզու վրա մեծ յուզում առաջ բերեցին։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Յունիսի 1-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. . .	86 ր.	20 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ — . . .	42 »	25 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . . .	34 »	20 »
Ոսկի — — արժէ . .	6 »	92 »
Մաքսային կուպօններ — . . .	138 »	25 »
Արծաթ — — — . . .	1 »	8½ »
Բօրսային դիսկօնտներ — . . .	5½ և	7% »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1-ին շրջանի.	99 »	75 »
— — — — 2-րդ —	100 »	— »
— — — — 3-րդ —	99 »	75 »
— — — — 4-րդ —	99 »	75 »
— — — — 5-րդ —	99 »	75 »
— — — — 6-րդ —	99 »	75 »
6% ոսկեայ րէնտա	149 »	— »
4% ոսկեայ փոխառութիւն	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	100 »	25 »
— — — 2-րդ —	100 »	25 »
— — — 3-րդ —	100 »	25 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	235 »	50 »
— — երկրորդ —	215 »	— »
— — երրորդ ազն. կալ. բ.	212 »	50 »
Պետական. երկաթուղային րէնտա .	100 »	87 »
5½% րէնտա	103 »	75 «
4% ներքին փոխառութիւն	87 »	12 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	99 »	75 »
4% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի. .	103 »	50 »
4½% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	134 »	— »
— — — թղթաղ.	97 »	75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիները. .	96 »	25 »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	95 »	37 »
Օդէսայի — — .	95 »	— »
Թիֆլիսի — — .	86 »	75 »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	99 »	50 »
— — Քութայիսի — — .	99 »	25 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

իմ ուսումնարանին և պանսիօնին կից, որը թոյլատրված է նորին գերազանցութեան, կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուից, յունիսի 4-ից բացվում են

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

Երեխաներին պատրաստելու համար՝ գիմնազիայի, կադէտների կօրպուսի և րէալական դպրոցի առաջին դասատները։ Ընդունվում են նմանապէս աշակերտներ, որոնք կրկնաքննութիւններ ունեն թէ առարկաներից և թէ յունական ու լատինական լեզուներից, որի համար հրաւիրված են փորձված դասատուներ։

Աշակերտները ընդունվում են որպէս գիշերօթիկ, կիսագիշերօթիկ և երթևեկ։ ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԳԱԼ ԱՄԱՌԱՆՈՑ։

Բ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆՑ. Սօլօլակ, Սադօվայա փողոց, № 38.

2—2

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Մատչելի գներով պատրաստում է աշակերտներ և կրկնութիւններ է անում ամեն առարկաներից բոլոր միջնակարգ դպրոցների ստորին դասատների համար։ Բացի դրանից ընդունում է իր մօտ, ընտանիքում, գիշերօթիկ աշակերտներ։

Հասցէն հարցնել կարելի է „Մշակի“ խմբագրատանը։ 2—4

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННОЕ

ТОВАРИЩЕСТВО

МЕХАНИЧЕСКАГО И ЧУГУННО-ЛИТЕЙНАГО ЗАВОДА

БЕЛЛИНО-ФЕНДЕРИХЪ

ВЪ ОДЕССѢ.

Складъ и производство сельско-хозяйственныхъ и заводскихъ машинъ и орудій, какъ-то:

Постоянныхъ паровыхъ машинъ и котловъ разныхъ системъ и силъ, Мукомольныхъ мельницъ и всякаго рода принадлежностей къ нимъ. Щеретовокъ, вальцовыхъ поставовъ крупосѣекъ, буратовъ и всякихъ другихъ мельничныхъ машинъ системы Г. Даверіо. Лѣсопильныхъ станковъ съ пилами. Конныхъ молотилокъ, и приводовъ, вѣялокъ, соломорѣзокъ, кукурузныхъ молотилокъ—ручныхъ, конныхъ и паровыхъ Прессовъ для винограда и сѣна. Маслобоекъ, брандспойтовъ и пасовъ. Конныхъ грабель «Голинсвортъ».

Производство котельныхъ работъ и отливка изъ чугуна и мѣди.

Выполненіе всякаго рода заказовъ для паровыхъ вальцовыхъ мельницъ, винокуренныхъ, пивоваренныхъ, сахарныхъ и другихъ заводовъ, вагоны для конножелѣзныхъ дорогъ.

Складъ локомобилей, паровыхъ молотилокъ, конныхъ молотилокъ со штифтовыми барабанами и конныхъ приводовъ извѣстной фирмы Клйетонъ и Шутлівортъ въ Линкольнѣ, и Вѣнѣ.

Главный складъ жатвенныхъ машинъ и косилокъ «Желѣзная рама» и «Континенталь» Джонстона.

Единственный складъ вальцовыхъ станковъ Г. ДАВЕРІО въ Цюрихѣ.

Заводъ имѣетъ свой собственный эллингъ для постройки пассажирскихъ и буксирныхъ пароходовъ, паровыхъ катеровъ, баржъ и проч. и принимаетъ заказы на поднятіе на эллингъ судовъ для исправленія или окраски подводныхъ частей и ихъ корпусовъ.

Агентъ въ Ростовѣ н|Д. Г. Я. Золотухинъ, Николаевскій пер. д. Арт. Яблокова, противъ Реальнаго училища кв. № 8.

14—100 (և. շ.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ր Ա Ֆ Ֆ Ի Ի

„ՀԱՅ ԿԻՆԸ“ ԵՒ „ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ“

Գինն է 1 րուբլի 50 կոպէկ։

Վաճառվում է հեղինակի այրիի մօտ։

Հասցէն՝ Садовая улица, домъ докт. Лисицева № 29, Аннѣ Меликъ-Акопянъ։ 6—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—9—11 ժ. վիրաբուժութեան (և տառմնացաւի) սիֆիլիսի և աչքացաւի։
ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԽՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—10½—11 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի կիրակի։
ՊՐՕԶՕՐՕՎՍԿԻ—12—1 ժ. ներքին, կանանց և երեխայոց ց.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ՁԵՊՈՒՐԿՕՎՍԿԻ—5—5½ ժ., մէզի և խրխի հետադօտութիւն։ Կրծքացաւի։
ԳԱԴՕՄՍԿԻ—5—6½ ժ. կաշուի ցաւերի և սիֆիլիսի.
ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5½—6½ ժ. ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրոտերապիա)։
ԳՐԵՑԱՆԻՆՕՎ—6½—7½ ժ. վիրաբուժ. (և կոկորդի, ականջի, քթի ց.) և վեներ. ց.
ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—6½—7½ ժ.
Վճար—50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար առանձին։
Հերթակալ բժիշկ—երեկ. ժ. 9-ից մինչև առ. ժ. 7-ը։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՊԱՆՍԻՕՆ

Ա. ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑԻ

ԳՏՆՎՈՒՄ Է ՍՕԼՕԼԱԿ, ԳԱՆՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ՏՈՒՆ ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎԻ

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ից ՍԿՍԱԾ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ գիմնազիայի, րէալական ուսումնարանի, կադէտսկի կօրպուսի և ներսիսեան ուսումնարանի համար։

Ուսումնարանում, բացի զանազան գիմնազիական առարկաներից, աւանդվում են այլ և հայերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և լատիներէն լեզուներ։

Ցանկացողները կարող են ԴԱՇՆԱԿԻ (րօյալ) վրա ածել սովորել. դրա համար պանսիօնում կայ առանձին մասնագէտ ուսուցիչ։

Ուսումնարանում ընդունվում են ԵՐԹԵՒԵԿՆԵՐ, ԿԻՍԱԹՈՇԱԿԱՒՈՐՆԵՐ և ԹՈՇԱԿԱՒՈՐՆԵՐ։ Պանսիօնէրները կուղարկվեն ամարանոց Կօջօր.

Հասցէն. Тифлисъ, Гановская улица, домъ Шахназарова. 1—5

ԷԺԱՆԱԳԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

(Միքայէլեան կամուրջ, № 52)

ՏՐՎՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐ։ Ամսվան վճարը 20 և 10 կոպէկ։ Բաց է առաւօտեան 8—12¼ ժամը, և երեկոյեան 6—8 ժամը։ Իսկ կիրակի օրերը 8—12 ժամը։ 1—10

Բ Ա Գ Ո Ւ Մ

Թառայեանցի և այլ գրավաճառանոցներում վաճառվում է Խ. Մալումեանի

„ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ“

Գիրքը.

Գինն է 50 կոպէկ։ 2—4

Լոյս տեսաւ մամուլի տակից

ՆԻՒԹԵՐ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ա.

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԵՒ ՆՐԱ ՔՍԱՆ ՀԻՆԳ ՏԱՐՎԱՅ

ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

(1865—1890)

Աշխատասիրեց Ա. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

Ծախվում է բոլոր գրավաճառանոցներում։ Գինը 50 կոպէկ է։ 7—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ 4 Іюня 1890 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.